

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 26/19429-2
Saksbehandler Pål Koren Pedersen

Utvalg	Møtedato
Helse- og omsorgsutvalget	10.09.2026
Bystyret	24.09.2026

Høringssvar - NOU 2026:6, Den nye velferdskommunen

Kommunedirektørens forslag til vedtak

1. Arendal bystyre vedtar høringsuttalelsen til NOU 2026:6 *Den nye velferdskommunen*, slik den framgår av vedlegg 1.
2. Arendal bystyre støtter hovedretningen i NOU 2026:6 og mener utredningen gir et viktig grunnlag for videre utvikling av kommunens velferdstjenester og samfunnsutvikling.
3. Bystyret ber kommunedirektøren legge perspektivene fra NOU 2026:6 til grunn i det videre arbeidet med kommunens planer, tjenesteutvikling og omstilling, innenfor kommunens økonomiske rammer.
4. Bystyret understreker samtidig at en omstilling til «den nye velferdskommunen» forutsetter at staten gir kommunene tilstrekkelig økonomisk handlingsrom og finansierer nødvendige overgangskostnader ved større omstillinger.

Vedlegg

Høringsuttalelse fra Arendal kommune NOU 2026 6 Den nye velferdskommunen

Sammendrag

NOU 2026:6 *Den nye velferdskommunen* tar utgangspunkt i at kommunene framover vil møte flere eldre, knappere tilgang på arbeidskraft, økende og mer komplekse behov og et betydelig økonomisk press. Utvalget mener utfordringene ikke kan løses gjennom effektivisering av dagens tjenester alene. Det er behov for en dreining mot forebygging, mestring, nye arbeidsformer, teknologi, samskaping og bedre mobilisering av ressursene i lokalsamfunnet.

Arendal kommune støtter hovedretningen i utredningen. Samtidig har kommunen, som mange andre kommuner, begrenset økonomisk handlingsrom. Dette kan gjøre det vanskelig å frigjøre kapasitet til langsiktig utviklingsarbeid når den daglige driften allerede er under betydelig press.

Kommunedirektøren anbefaler derfor at Arendal støtter hovedretningen i NOU-en, samtidig som kommunen tydeliggjør behovet for at staten gir kommunene økonomisk og organisatorisk handlingsrom til å gjennomføre omstillingen.

Bakgrunn (Fakta)

NOU 2026:6 er utarbeidet av Innovasjons- og samskapingsutvalget og ble overlevert regjeringen 28. mai 2026. Utvalget fikk i oppdrag å gi råd om hvordan innovasjon og samskaping kan bidra til nye og bærekraftige løsninger i framtidens helse-, omsorgs- og velferdstjenester.

Utvalget peker særlig på demografiske endringer, mangel på arbeidskraft, økende tjenestebehov, utenforskap og press på kommunenes økonomi. Det foreslås blant annet sterkere satsing på forebygging, samskaping, teknologi, nye boformer, oppgavedeling og systematisk spredning av løsninger som virker.

Utvalget understreker samtidig at kommunene ikke bør pålegges flere oppgaver, men må få større handlingsrom til å løse oppgavene på andre måter.

NOU-en er sendt på offentlig høring med frist 20. september 2026. Arendal kommune har fått utsatt høringsfristen til 25. september 2026.

Vurderinger

Et nødvendig perspektivskifte

Kommunedirektøren vurderer NOU 2026:6 som et viktig dokument for kommunenes videre utvikling. Utvalgets hovedbudskap er at framtidens velferd ikke kan bygges ved å videreføre dagens tjenester og arbeidsformer i stadig større omfang.

Det innebærer et perspektivskifte fra i hovedsak å **tilby tjenester når behov oppstår**, til i større grad å **forebygge behov, styrke mestring og mobilisere ressursene i hele lokalsamfunnet**.

Dette betyr ikke at kommunens ansvar for gode og likeverdige tjenester blir mindre. Det betyr at kommunen i større grad må bruke hele samfunnsoppdraget sitt for å påvirke behovsutviklingen.

Bolig, nærmiljø, arbeidsdeltakelse, oppvekst, kultur, frivillighet og samfunnsplanlegging blir dermed også sentrale deler av kommunens velferdspolitik.

Dette harmonerer godt med retningen i *Arendal mot 2040*, hvor livskvalitet, bærekraftig vekst og tillit og demokrati er sentrale satsingsområder.

Arendal må samtidig ha et realistisk forhold til gjennomføringskraft

Det er etter kommunedirektørens vurdering nødvendig å balansere ambisjonene i NOU-en med kommunenes faktiske forutsetninger.

Arendal har, som mange andre kommuner, betydelig økonomisk press og behov for omstilling. Når økonomien er stram, må ledere og medarbeidere først og fremst sikre forsvarlig drift og håndtere akutte utfordringer.

Dette skaper et viktig paradoks: **Behovet for omstilling er størst når ressursene er knappest, samtidig som det er da kapasiteten til å drive omstilling er minst.**

NOU-en erkjenner selv dette. Omfattende økonomiske kutt kan redusere kommunenes mulighet til å ta risiko og investere i utvikling.

Det er derfor viktig å understreke at manglende gjennomføringskraft ikke nødvendigvis skyldes manglende endringsvilje. Dersom en kommune hele tiden må «slukke branner», kan den få for liten kapasitet til å arbeide systematisk med de langsiktige endringene som nettopp skal redusere framtidig press.

Omstillingskapasitet må ses som en knapp ressurs

Innovasjon og samskaping krever tid, kompetanse og ledelseskapasitet. Det må utvikles nye løsninger, involveres ansatte og innbyggere, prøves ut, evalueres og implementeres. Dersom dette legges oppå eksisterende drift som «enda en oppgave», er det risiko for at kommunen får flere prosjekter uten at praksis faktisk endres.

For Arendal bør derfor målet være å integrere innovasjon og forbedring i kommunens ordinære styring. Nye arbeidsformer må samtidig føre til at andre arbeidsformer endres eller avvikles.

Det bør legges særlig vekt på noen få områder med potensielt stor effekt:

- bedre oppgavedeling og utnyttelse av arbeidskraften,
- forebygging og tidlig innsats,
- bolig og aldersvennlige nærmiljø,
- arbeidsinkludering,
- teknologi som styrker mestring og frigjør arbeidskraft,
- og systematisk bruk og skalering av løsninger som allerede virker.

Kommunedirektøren mener at Arendal allerede har tatt flere av perspektivene i NOUen, opp i sitt arbeid, bl.a. gjennom arbeidet med TØRN, dreiningen fra institusjon til bolig i eldreomsorgen gjennom arbeidet med etablering av nye omsorgsboliger på Nyli, Strømsbu og Bjorbekk, samt et forsterket fokus på velferdsteknologiske løsninger.

Arbeidsdeltakelse må være en del av kommunens velferdspolitik

Et sentralt poeng i NOU-en er at en stor del av befolkningen i yrkesaktiv alder står utenfor arbeidslivet. For Arendal er dette særlig relevant.

Arbeid handler ikke bare om inntekt og skatteinntekter, men også om helse, sosial tilhørighet, livskvalitet og deltakelse. Økt arbeidsdeltakelse kan derfor både styrke samfunnets bærekraft og redusere framtidig behov for tjenester.

Arbeidsinkludering bør derfor ses på tvers av sektorer. NAV, helse- og omsorgstjenester, oppvekst, utdanning, bolig, næringsliv og samfunnsutvikling må kunne bidra til samme mål.

Forebygging krever langsiktighet

Forebygging er en av de viktigste forutsetningene for den nye velferdskommunen.

Samtidig er det krevende å prioritere forebyggende tiltak når økonomien er presset.

Kostnaden kommer ofte i dag, mens gevinsten kommer flere år senere – og kan dessuten oppstå i en annen kommunal sektor eller på statlig nivå.

Boligtilpasning, rehabilitering, arbeidsinkludering og tiltak mot utenforskap er eksempler på områder hvor relativt beskjedne investeringer kan bidra til å redusere framtidig tjenestebehov.

Det er derfor viktig at statlige finansieringsordninger i større grad understøtter slike langsiktige investeringer.

Samskaping må ikke bli en indirekte oppgaveoverføring

Arendal kommune støtter utvalgets vektlegging av samskaping. Innbyggere, pårørende, frivillighet, ideelle aktører og næringsliv representerer ressurser som kommunen ikke kan eller bør erstatte.

Samtidig må det være tydelig at samskaping ikke innebærer at kommunens lovpålagte ansvar overføres til pårørende eller frivillige.

Frivilligheten skal først og fremst bidra til fellesskap, aktivitet, tilhørighet og forebygging – ikke bli en erstatning for nødvendige kommunale tjenester.

Staten må bidra til å gjøre omstillingen mulig

Kommunedirektøren mener dette er et av de viktigste punktene Arendal bør løfte i høringen.

Det er positivt at utvalget foreslår nasjonale virkemidler for innovasjon, implementering og skalering. Det må imidlertid tas høyde for at større omstillinger har en overgangskostnad. Kommunene må ofte opprettholde dagens tjenester samtidig som nye arbeidsformer utvikles og innføres. Dersom staten forventer omfattende omstilling, bør den derfor også bidra til å finansiere utviklings- og overgangsfasen.

Det bør være en klar sammenheng mellom **forventninger til omstilling, kommunalt handlingsrom og statlig finansiering**.

Arendal bør derfor støtte hovedretningen i NOU-en, men samtidig være tydelig på at staten ikke kan legge stadig nye forventninger til kommunene uten å gi dem reelle muligheter til å gjennomføre dem.

Kommuneplanens føringer

NOU-en har en tydelig sammenheng med *Arendal mot 2040*. Samfunnsdelens tre satsingsområder – **livskvalitet, bærekraftig vekst og tillit og demokrati** – understøtter flere av perspektivene i NOU-en.

Forebygging, mestring, inkludering og gode nærmiljøer knytter seg til livskvalitet.

Arbeidsdeltakelse, kompetanse og god ressursutnyttelse er sentralt for bærekraftig vekst.

Samskaping, frivillighet og innbyggerinvolvering understøtter tillit og demokrati.

NOU-en kan derfor ses som en nasjonal forsterkning av en utviklingsretning som allerede ligger i Arendals kommuneplan.

Vurdering av klimakonsekvenser

Ikke relevant i saken.

Økonomiske konsekvenser

Høringsuttalelsen har ingen direkte økonomiske konsekvenser.

På lengre sikt kan NOU-ens retning bidra til bedre ressursutnyttelse gjennom forebygging, arbeidsinkludering, teknologi og nye arbeidsformer. Slike gevinster kan imidlertid ikke forutsettes uten at tiltak utvikles, implementeres og dokumenteres.

Arendal har begrenset økonomisk handlingsrom. Det er derfor avgjørende at nye statlige tiltak ikke medfører nye oppgaver eller forventninger uten tilstrekkelig finansiering.

Driftsmessige konsekvenser

NOU-en kan få betydning for kommunens framtidige arbeidsformer, blant annet gjennom større vekt på tverrsektorielt samarbeid, oppgavedeling, forebygging, teknologi, samskaping og systematisk gevinstrealisering.

Eventuell oppfølging bør integreres i kommunens ordinære plan- og styringssystem og ikke etableres som et parallelt utviklingssystem.

Konsekvenser for folkehelsen

NOU-ens hovedretning vurderes å kunne ha positive folkehelseeffekter. Forebygging, arbeid, sosial deltakelse, gode boliger og nærmiljøer og økt mestring kan bidra til bedre helse og redusert sosial ulikhet.

Samtidig må kommunen sikre at nye arbeidsformer ikke forsterker ulikhet. Universelle og likeverdige tjenester må fortsatt være et grunnleggende prinsipp.

Vurderinger av barns beste

NOU-en omhandler i hovedsak framtidens velferdsmodell, men har også betydning for barn og unge. Tidlig innsats, inkludering, gode nærmiljøer og forebygging kan styrke barns oppvekstvilkår.

Det er positivt at utredningen legger vekt på å se kommunens tjenester og samfunnsutvikling i sammenheng. Barns beste bør fortsatt være et grunnleggende hensyn i kommunens videre arbeid.

Alternative løsninger

Arendal avgir ikke høringsuttalelse. Dette anbefales ikke, da kommunedirektørens forslag til hørings svar omtaler problemstillinger i NOUen, som har stor betydning for kommuner som Arendal, hva gjelder sosiodemografiske og økonomiske forhold.

Bystyret kan velge å avgi et mindre omfattende hørings svar. Kommunedirektøren vil i så fall anbefale at hørings svaret består av avsnittene nummerert 1 og 10. Avsnittene 2-9 utdyper problemstillinger som både kan være av generell art, men som særlig kan gjøre seg gjeldene for kommuner som Arendal. Det er derfor kommunedirektørens anbefaling at bystyret vedtar hørings svaret i sin helhet.

Konklusjon

NOU 2026:6 beskriver en nødvendig retning for framtidens kommunale velferd. Arendal møter mange av de utfordringene utvalget beskriver, samtidig som kommunen har begrenset økonomisk og organisatorisk handlingsrom.

Kommunedirektøren mener derfor at Arendal bør støtte hovedretningen i NOU-en, men samtidig være tydelig på at omstillingen ikke kan overlates til kommunene alene.

For Arendal bør NOU-en først og fremst brukes som et **strategisk perspektiv på hvordan kommunen skal arbeide fram mot 2040**: mer forebygging, mer mestring, høyere arbeidsdeltakelse, bedre boliger og nærmiljøer, sterkere fellesskap og smartere organisering av tjenestene.

Den viktigste utfordringen blir å skape kapasitet til langsiktig utvikling samtidig som kommunen skal sikre forsvarlig drift innenfor stramme økonomiske rammer. Det er derfor nødvendig med både tydelig lokal prioritering og et sterkere statlig ansvar for å gjøre omstillingen mulig.